

บทที่ 4

ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเด็กสติปัญญาเลิศ

บทที่ 4

ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของเด็กสติปัญญาเลิศ

4.1 ลักษณะนิสัยโดยทั่วไป

ลักษณะนิสัยของเด็กสติปัญญาเลิศ (Traits of Giftedness)

ลักษณะนิสัยโดยทั่วไปของเด็กสติปัญญาเลิศ มีดังนี้

4.1.1 มีทักษะในการใช้ประสาทรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไวเป็นพิเศษ

(Heightened perceptual skills) การใช้ประสาทรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไวเป็นพิเศษ ได้แก่ สามารถสัมผัสและมีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา (Acutely aware and responsive) ช่างสังเกตและมีประสาทไวตื่นตัวอยู่เสมอ (Observant and highly alert) การมีประสาทรับรู้เป็นพิเศษ เป็นส่วนที่มองเห็นไม่ชัดเจนนัก ต้องคอยสังเกตอยู่เสมอ

4.1.2 ความอยากรู้อยากเห็นอย่างแรงกล้า (Intense curiosity) เด็กมักจะตั้งคำถามอยู่เสมอ และพยายามหาคำตอบให้ได้ เด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่ในระดับพิเศษ มักจะหาคำตอบที่แตกต่างกว่าผู้อื่น

4.1.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดี

(Advanced problem solving ability and conceptualization) เด็กสติปัญญาเลิศสามารถแก้ไขปัญหที่ซับซ้อนได้เกินกว่าวัย มีความคิดอย่างมีเหตุผล สามารถตั้งข้อสรุปและตั้งหลักเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ มีความสามารถในการประยุกต์ความเข้าใจของตนมาใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ เด็กประเภทนี้จะสนใจศึกษาระบบสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเลข หรือภาษา หรือเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรม เป็นต้น

4.1.4 มีแรงผลักดันและพากเพียร (Motivation and perseverance)

เด็กจะมีความรับผิดชอบในงานที่ตนเองเลือกทำ มีแรงผลักดันและทุ่มเทให้งานที่ทำเป็นอย่างมาก จนกว่าผลงานจะออกมา เป็นผลงานที่ดีเด่นโดยจะเห็นได้จากงานอดิเรกและการสะสมสิ่งของ

4.1.5 มีแรงผลักดันที่จะทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สมบูรณ์ ไม่มีที่ติ (A drive to organize and perfect) เด็กสติปัญญาเลิศมักจะเป็นเด็กที่มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ และมัก

จะตั้งเป้าหมายในงานที่ทำไว้สูงมาก มุ่งเน้นที่จะให้งานออกมาดีสมบูรณ์แบบ ไม่มีที่ติ

4.1.6 แสวงหาสิ่งที่ท้าทายความคิด (Search for challenge) เด็กจะชอบงานที่มีความซับซ้อนต้องใช้ความคิด เหตุผล และเวลาเพื่อค้นหาคำตอบของคำถามที่ยาก ๆ เป็นการลับสมอง เล่นจะมีความสุขเมื่อสามารถหาคำตอบได้

4.1.7 มีความคิดที่ล้ำลึก นิสิตาร และมีอารมณ์ขัน (Originality and humour) ในการทำงานชิ้นหนึ่ง เด็กสติปัญญาเลิศจะมีความคิดสร้างสรรค์ โดยจะเห็นได้จากวิธีการทำงาน การใช้วัสดุอุปกรณ์ และการนำเสนองาน จะใช้รูปแบบที่แปลกไม่เหมือนใคร ผ่างไปด้วยอารมณ์ขัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจจะไม่มีใครเห็นด้วย แต่เด็กกลุ่มนี้มักจะไม่ค่อยสนใจ เพราะมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก เป็นคนกล้าคิดกล้าทำ

4.1.8 สนใจในรายละเอียดต่าง ๆ (Fondness for elaboration) มีความคิดที่จะแต่งเติมเสริมแต่งอยู่เสมอ มีความคิดเห็นหลากหลายเสนออยู่เสมอ และมีความละเอียดถี่ถ้วนในรายละเอียดต่าง ๆ ไม่ว่าจะงานนั้นจะมีขั้นตอนมากมายเพียงใด เด็กกลุ่มนี้จะให้ความสนใจในรายละเอียดทุกขั้นตอน แม้จะเป็นรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่คนอื่นไม่สนใจก็ตาม นอกจากนี้จะมีแรงผลักดันในการศึกษาเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้กระจ่าง โดยไม่มีข้อสงสัยติดค้างอีก

4.1.9 มีความคิดและมีอิสระเสรีในการคิด (Resourcefulness and independence) มีความคิดที่จะพึ่งตนเอง คิดและทำอะไรเองโดยไม่หวังพึ่งผู้อื่น มีอิสระเสรีในการคิดและการนำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4.1.10 มีความเข้าใจในสิ่งที่ เป็นรูปธรรม (Abstract) สิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจยาก จะไม่พ้นความสามารถของเด็กกลุ่มนี้ที่จะเข้าใจ รวมถึงการเล่นถ้อยคำทุกรูปแบบ คำผัน คำผวนต่าง ๆ เด็กสติปัญญาเลิศจะมีอารมณ์ขันและสนุกสนานกับการใช้คำเหล่านี้

4.1.11 มีความรู้สึกละเอียดอ่อนและมีความรู้สึกไวเป็นพิเศษ (Acute sensitivity) เป็นเด็กที่มีความรู้สึกละเอียดอ่อน มีปฏิกริยารุนแรงเกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรมและสังคม มีความรู้สึกอ่อนไหวต่อความยุติธรรม การเยาะเย้ย การถูกทอดทิ้ง ยอมรับด้วยความรู้สึกเจ็บปวด ทำให้เป็นคนที่เข้มงวดกับตนเอง ลักษณะดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมให้เป็นที่นิยมชมชอบของเพื่อนฝูง โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า เด็กบางคนจะมีลักษณะพิเศษต่าง ๆ อยู่ในตัวเอง เช่น มีประสาทความรู้สึกรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไวเป็นพิเศษ มีความรู้สึกที่ไวต่อความงดงาม

และการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ประสาทที่สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างไกลและลึกซึ้ง นับว่าเป็นลักษณะนิสัยที่มีส่วนมีทั้งคุณและโทษ เด็กจะมีความรู้สึก ทุกข์ ชมชื่น แจ่มปວสุข เบิกบาน ร่าเริง อย่างเกินสถานประมาณ ไม่ว่าความรู้สึกเหล่านั้นจะเกิดกับตนเองหรือผู้อื่นก็ตาม

4.1.12 ลักษณะอื่น ๆ

- ชอบวิพากษ์วิจารณ์ (Highly Critical) เด็กสามารถประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้เพราะมองเห็นข้อดีข้อเสีย ซึ่งแสดงออกโดยการวิพากษ์วิจารณ์
- ชอบความเป็นระบบระเบียบ (Liking for structure) สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และจัดให้เป็นหมวดหมู่อย่างมีระเบียบและเป็นระบบที่ดี
- ชอบวางกฎเกณฑ์ (Makes generalisation)
- ความจำดี แม่นยำ และเรียนรู้เร็ว (Quick to mastery and recall) เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีความสามารถอย่างดีเยี่ยมในการจดจำข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และจำได้เป็นเวลานาน (Outstanding capacity retain information)
- เป็นคนช่างสังเกต (Keen power of observation)
- มีความสนใจอย่างกว้าง (Wide range of interests)
- สามารถอ่านหนังสือได้เร็วตั้งแต่เด็ก (reads earlier) ทั้งยังอ่านได้อย่างแตกฉาน
- มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีจินตนาการสูง (Creativity and highly imagination)
- ชอบซักถาม (Questioning attitude) โดยต้องการคำตอบมากกว่าหนึ่งคำตอบ
- ช่างเจรจา คารมคมคาย ใช้ศัพท์สูง มีความสามารถในการเขียนหรืออธิบายความคิดของตนได้อย่างดี (Articulate self-expression)
- สามารถเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
- ชอบคบเพื่อนฝูงที่มีอายุมากกว่า (Has older friends)

- มีทักษะพิเศษด้านดนตรี ศิลปะ และการละคร (Exceptionally talented)
- มีความคล่องแคล่วว่องไว (Psycho-motor)
- มีความเป็นผู้นำ (Leadership)

ลักษณะนิสัยดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงลักษณะพิเศษ ความสามารถพิเศษทั้งหมดจะไม่ปรากฏอยู่ในคน ๆ เดียว ลักษณะนิสัยต่าง ๆ จะมีทั้งคุณและโทษ มีผลทั้งทางบวกและทางลบ ส่วนใหญ่แล้วเด็กประเภทนี้มีลักษณะเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่ม กล้าตัดสินใจ มักเป็นที่พึ่งของเพื่อน ๆ อยู่เสมอ การเอาใจใส่ดูแลเด็กประเภทนี้เป็นพิเศษ จะมีส่วนช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ได้ดียิ่งขึ้น

4.2 พฤติกรรมของเด็กสติปัญญาเลิศเมื่อเยาว์วัย (Gifted behavior of young children)

4.2.1 ใช้ศัพท์สูงเกินวัย (Early use of advanced vocabulary) เด็กส่วนใหญ่มักจะพูดเป็นคำ ๆ หรือใช้ประโยคสั้น ๆ แต่เด็กสติปัญญาเลิศที่อยู่ในวัยเดียวกัน มักจะใช้คำหลายคำเป็นประโยคยาว ๆ และคำพูดมักจะใช้ศัพท์สูงเกินวัย นอกจากนั้นยังรู้สามารถบรรยายและเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจได้แจ่มชัด

4.2.2 มีตาแหลมคม รู้จักสังเกตสิ่งต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน และมีความอยากรู้อยากเห็น (Keen observation and curiosity) เด็กสติปัญญาเลิศจะมีประสาทและความรู้สึกไว และละเอียดประณีตเป็นพิเศษ มีสายตาที่แหลมคมสามารถเก็บรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างดี แม้จะอยู่ในวัยเด็กก็ตาม นอกจากนั้นยังเป็นเด็กที่มีความอยากรู้อยากเห็นเป็นพิเศษ จะตั้งคำถามอยู่ตลอดเวลา และมักจะเป็นคำถามที่ค่อนข้างแปลกและเป็นคำถามยาก ๆ

4.2.3 สามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและง่ายตาย (Quick and easy retention of information) เด็กสติปัญญาเลิศสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถจดจำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้อย่างง่ายตายกว่าเด็กธรรมดา ซึ่งส่วนมากจะลืมง่ายและไม่ได้สังเกตใส่ใจที่จะจำ

4.2.4 มีสมาธิดีเยี่ยม (Period of intense concentration) เด็กส่วนมาก

มักมีความสนใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ค่อยมีสมาธิติด ต่างกับเด็กสติปัญญาเลิศจะมีสมาธิที่ต่อเนื่อง สามารถทำงานที่ครุมอบหมายได้เป็นเวลานาน จนกระทั่งล้มทุกสิ่งทุกอย่างจนกว่างานนั้นจะสำเร็จ หนังสือและงานที่ครูกำหนดให้ทำมักจะสูงกว่าระดับที่เรียนถึงสองชั้นเรียน

4.2.5 มีความสนใจอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง (Wide range of interest)
เด็กสติปัญญาเลิศมีแรงผลักดันหรือแรงบันดาลใจให้สำรวจค้นคว้าอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง มักจะทุ่มเทความสนใจในงานชิ้นหนึ่งได้เป็นระยะเวลาถึงหนึ่งเดือน หากต้องการเปลี่ยนเนื้อหาวิชาก็สามารถลงแรงได้ในระดับเดียวกัน

4.2.6 มีความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่ซับซ้อนพิสดารและความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ (Ability to understand complex concepts and relationship)
เด็กสติปัญญาเลิศมีความสามารถเข้าใจสิ่งที่ซับซ้อนพิสดาร และเชื่อมโยงสัมพันธ์ไปยังสิ่งอื่นได้อย่างง่ายดาย สามารถมองเห็นลักษณะที่เกี่ยวข้องได้หลายแบบ และสามารถประยุกต์ใช้ความคิดความเข้าใจซึ่งเด็กในวัยเดียวกันมองไม่เห็น ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กธรรมดาตามองเห็นเชือกท่อนึงก็จะคิดเพียงแต่ว่าเชือกนั้นมีประโยชน์เพียงผูกมัดสิ่งของเท่านั้น หรือดินสอก็เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับขีดเขียนเท่านั้น แต่สำหรับเด็กสติปัญญาเลิศจะนำสิ่งของสองสิ่งคือเชือกและดินสอ ซึ่งมีลักษณะต่างกันมาผสมผสานกันเป็นเครื่องใช้ชนิดใหม่คือ วงเวียน เป็นต้น นอกจากนั้นเด็กสติปัญญาเลิศยังมีความเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย ตัวอย่างเช่น เมื่อให้อธิบายความหมายของ "ความยากจน" เด็กธรรมดาจะพูดว่า "หนูก็เป็นเด็กขี้หิวอยู่ตลอดเวลาอะซิคะ" แต่เด็กสติปัญญาเลิศจะอธิบายความหมายได้อย่างคมคายและลึกซึ้งว่า "ความจนจะมีปัญหาต่อเมื่อคนรวยกว่าอยู่ในสังคมเดียวกัน"

4.2.7 มีทักษะสูงในการแยกแยะแฉกแฉงและมีความโน้มเอียงที่จะเข้มงวดกวดขันกับตนเอง (Acute analytical skills and tendency to self-criticism) เด็กธรรมดาส่วนมากมักจะประทับใจอะไรง่าย ๆ ทำให้ผู้อื่นชักจูงให้คิดตามอย่างง่ายดาย แต่เด็กสติปัญญาเลิศมีความสามารถที่จะประเมินค่าของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเที่ยงตรง สามารถมองเห็นช่องว่างระหว่างคำพูดและการกระทำของคนทั้งปวง และไม่รีรอที่จะทัดทาน หรือท้าทายผู้ใหญ่และกฎระเบียบต่าง ๆ มักจะได้ยินคำพูดดังนี้ "การที่เป็นผู้ใหญ่กว่า ตัวโตกว่า มิได้หมายความว่าความว่าจะเก่งกว่าเสมอไป" เด็กสติปัญญาเลิศจะมีวิริยะอุตสาหะที่จะทำงานทุกอย่างให้ได้ดี

อย่างไม่มีที่ติ และมักจะเข้มงวดกวัดขันกับตนเองเป็นอย่างมาก

4.2.8 มีความคิดอ่านนอกกระบวนแบบแผน ชอบคิดอะไรเล่นสนุก ๆ ชอบคิดทำอะไรอย่างอิสระ มีประสาทความรู้ลึกนักคิดลึกซึ้ง ประณีตว่องไวเป็นพิเศษ (Nonconformity, a sense of playfulness, independence and acute sensitivity) ชอบแสดงความคิดเห็นที่พิสดารกว่าผู้อื่นจนลือชื่อ มีอารมณ์ขันอย่างหาที่เปรียบได้ยาก สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดทุกครั้งที่ต้องการ ชอบทำงานอิสระ มีความรู้ลึกซึ้งซึ่งต่อเหตุการณ์และบุคคลอื่น ๆ ในขณะเพื่อนในวัยเดียวกันยังมุ่มมั่งมึนที่จะเขียนหน้าคนให้ถูกต้อง โดยการใส่ตา หู จมูก และรายละเอียดอื่น ๆ ให้ครบถ้วน เด็กสติปัญญาเลิศไม่เพียงจะทำสิ่งเหล่านี้ได้ง่ายดาย แต่จะสามารถเขียนรูปคนซึ่งจักรยานยนต์ได้ด้วย

4.2.9 มีความสามารถที่จะอ่านหนังสือในระดับเดียวกับเด็กที่เรียนสูงกว่าสองชั้น เรียนเป็นอย่างน้อย (Ability to read two years above grade level) สิ่งที่เราจะต้องใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาคือ อายุของเด็กเมื่ออ่านหนังสือออก และวิธีการที่ช่วยให้เด็กพวกนี้อ่านหนังสือออก เด็กสติปัญญาเลิศหลายคนอ่านออกตั้งแต่อยู่ชั้นอนุบาลและอ่านออกได้เอง

ลักษณะเด็กสติปัญญาเลิศในตัวเด็กที่มีโอกาสเรียนได้ไม่เท่าเทียมคนอื่น

(Educationally Disadvantaged pupils) (ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา, 2535: 39-40)

ลักษณะที่จะลำดับให้ต่อไปนี้ อาจจะเป็นตรรกะชี้ให้เห็นว่าระดับภูมิปัญญาของเด็กที่ขาดโอกาสเรียนได้เท่าเทียมเขาอื่นว่าสูงเลิศสักปานใด

- 1) ไม่ว่าจะทำอะไรก็แสดงว่าเป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเองอยู่เสมอ
- 2) พร้อมที่จะยอมรับการวิเริ่มทุกชนิด
- 3) ไม่เคยอับจนถ้อยคำและความคิดที่จะทำอะไร (คิดคล่องทำคล่อง)
- 4) มีความคิดซึ่งมีคุณภาพทางจินตนาการอยู่ด้วย
- 5) แก้ปัญหาได้ด้วยวิธีการอันหลากหลาย
- 6) สามารถคิดได้ในระดับอนุรูปธรรมได้
- 7) เรียนรู้จากประสบการณ์ได้รวดเร็ว
- 8) สามารถจดจำและสามารถใช้ประโยชน์สิ่งที่เรียนรู้ทั้งความคิดอ่านที่รับมาได้

อย่างดี

- 9) แสดงความคิดเห็น และไต่หาความรู้ในขณะที่ทำงานหรือมีกิจกรรมอยู่ทุกเมื่อ

เชื่อกัน

- 10) มีระบบการคิดที่แสดงถึงความไม่เหมือนใครและความคิดสร้างสรรค์อย่างเห็น

ได้ชัดเจน

- 11) มีปฏิริยาตอบโต้ในทางที่ติดต่อสื่อการสอนที่ใช้
- 12) มีลักษณะ เป็นผู้นำในกลุ่มเด็กในวัยเดียวกัน
- 13) มีพฤติกรรมทางสังคมอันสื่อถึงความรู้ลึกซึ้งรอบรู้ดี เป็นอันดี
- 14) มีความสนใจอะไรต่อมิอะไรหลากหลาย
- 15) สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างดี